

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Голова приймальної комісії,
ректор Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

_____Тетяна КАГАНОВСЬКА

“ ” _____

ПРОГРАМА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ УСНОЇ СПІВБЕСІДИ
з української мови для вступників на навчання
на основі повної загальної середньої освіти

Харків – 2022

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД
Сертифікат 58E2D9E7F900307B040000009E3A2500EDECA000
Підписувач Пантелеймонов Антон Віталійович
Дійсний з 17.02.2022 15:51:27 по 17.02.2024 15:51:27

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

1901/64 від 13.05.2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма відповідає вимогам до програм НМТ з української мови поточного року, а також Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році (Наказ Міністерства освіти і науки України 27 квітня 2022 року № 392 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 02 травня 2022 року № 400)).

Програму для вступного випробування з української мови розроблено з урахуванням програм для загальноосвітніх навчальних закладів.

«Українська мова. 5-9 класи» (Наказ Міністерства освіти і науки України від 7.06.2017, № 804) та «Українська мова (рівень стандарту) 10-11 класи», (Наказ Міністерства освіти і науки України від 23.10.2017, № 1407).

Мета вступного випробування: з'ясувати рівень теоретичних знань та практичних навичок осіб, які бажають здобувати вищу освіту на основі повної загальної середньої освіти.

Форма вступного випробування – відкриті тестові завдання.

Відкритий тест– це завдання стандартної форми, виконання якого дає можливість виявити рівень сформованості знань, умінь, навичок.

Вимоги

до рівня загальноосвітньої підготовки

вступників з української мови

З української мови вступник повинен уміти

- знаходити вивчені орфограми та орфографічні помилки, пояснювати їх, правильно оформлювати на письмі слова з вивченими орфограмами;
- розрізняти звуки мови за місцем та способом творення;
- пояснювати лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та використовувати їх у мовленні; вживати слова в переносному значенні, знаходити в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів; пояснювати значення фразеологізмів, приказок, прислів'їв, крилатих висловів;

- розпізнавати частини мови, визначати їх загальне значення, морфологічні ознаки, лексико-граматичні розряди, синтаксичну роль;
- правильно розставляти розділові знаки у простому, ускладненому і складному реченні;
- знаходити предикативний центр та правильно визначати тип граматичної основи речення;
- граматично правильно будувати словосполучення, знаходити порушення їх будови;
- доречно використовувати лексику із врахуванням її прямого та переносного значення;
- розпізнавати види другорядних членів та їх тип и й різновиди, визначати способи;
- розпізнавати типи односкладних речень, визначати особливості кожного з типів;
- розпізнавати просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, словосполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами);
- розпізнавальні й характеризувати складні речення різних типів, визначати їх структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями.

Зміст програми

Українська мова

1. Фонетика. Графіка

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв я, ю, є, ї, щ. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування у-в, і-й.

2. Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази. Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризми (відповідно до словника фразеологізмів за підручниками рівня «стандарт»).

3. Будова слова. Словотвір

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. **Словотвір.** Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [o], [e] у складних словах.

4. Морфологія

4.1 Іменник

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви -а(-я), -у(-ю) в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.

4.2 Прикметник

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх

творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

4.3 Числівник

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників:

- 1) один, одна;
- 2) два, три, чотири;
- 3) від п'яти до двадцяти, тридцять, п'ятдесят – вісімдесят;
- 4) сорок, дев'яносто, сто;
- 5) двісті – дев'ятсот;
- 6) нуль, тисяча, мільйон, мільярд;
- 7) збірні;
- 8) дробові.

Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників.

4.4 Займенник

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

4.5 Дієслово

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на -но, -то). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на -но, -то.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

4.6 Прислівник

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на -о, -е, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу.

4.7 Службові частини мови

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника. Правопис прийменників.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників.

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток.

4.8 Вигук

Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків.

5. Синтаксис

5.1 Словосполучення

Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені.

5.2 Речення

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).

5.2.1 Просте двоскладне речення

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження.

5.2.2 Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні

Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок).

5.2.3 Односкладні речення

Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні.

5.2.4 Речення з однорідними членами, з відокремленими членами речення

Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в односкладними членами.

5.2.5 Складне речення

Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному:

- 1) інтонація й сполучники або сполучні слова; 2) інтонація.
- 2) Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

5.2.5.1 Складносурядне речення

Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення.

5.2.5.2 Складнопідрядне речення

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами:

- 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю;
- 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю;
- 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю.

5.2.5.3 Безсполучникове складне речення

Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями:

- 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними);
- 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною). Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

5.2.5.4 Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

5.3 Способи відтворення чужого мовлення

Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог.

6. Стилїстика

Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.

7. Орфоенія

Відображення вимови голосних (наголошених і ненаголошених) через фонетичну транскрипцію.

Відображення вимови приголосних звуків:

- 1) [дж], [дз], [дз?];
- 2) [г];
- 3) [ж], [ч], [ш], [дж];
- 4) груп приголосних (уподібнення, спрощення);
- 5) м'яких приголосних;
- 6) подовжених приголосних.

Вимова слів з апострофом.

8. Орфографія

Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення йо, ьо. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис н та нн у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови.

9. Розвиток мовлення

Загальне уявлення про спілкування й мовлення; види мовленнєвої діяльності; адресант і адресат мовлення; монологічне й діалогічне мовлення; усне й писемне

мовлення; основні правила спілкування. Тема й основна думка висловлювання. Вимоги до мовлення (змістовність, логічна послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність). Текст як середовище функціонування мовних одиниць. Основні ознаки тексту: зв'язність, комунікативність, членованість, інформативність. Зміст і будова тексту, поділ тексту на абзаци, мікротеми. Способи зв'язку речень у тексті. Класифікація текстів за сферою використання, метою, структурними особливостями. Тексти різних стилів, типів, жанрів мовлення.

Критерії оцінювання

Вступне випробування з української мови проводиться формі тестових питань. Максимальна кількість тестових балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання з української мови 35 балів, які переводяться в оцінки за шкалою 100-200 балів згідно з таблицею переведення тестових балів з української мови національного мультипредметного тесту до шкали 100-200 Додатку 6 до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2022 році. За правильну відповідь на тестове завдання з української мови можна отримати від 1 до 4 балів. За неправильну відповідь – 0 балів.

Високий рівень (31 – 35 балів). Вступник вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, володіє ґрунтовною шкільною підготовкою з української мови та літератури.

Достатній рівень (30 – 26 балів). Вступник володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності при визначенні термінів та понять, аналізові мовних явищ та літературних творів.

Задовільний рівень (25 – 10 балів). Вступник володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє лише частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання у стандартних ситуаціях.

Низький рівень (9 – 1 балів). Вступник володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно, засвоїв лише окремі складники базових знань з української мови та літератури, допускає суттєві помилки в аналізові речень, характеристиці літературних явищ та творчості письменників.

Розподіл балів

Таблиця переведення тестових балів з української мови національного
мультипредметного тесту до шкали 100-200

Тестовий бал	Бал за шкалою 100-200
1	100
2	107
3	113
4	119
5	125
6	127
7	129
8	131
9	133
10	135
11	137
12	139
13	140
14	142
15	143
16	145
17	147
18	149
19	154
20	157
21	160
22	163
23	163
24	166
25	169
26	172
27	174
28	177
29	180
30	182
31	184
32	187
33	190
34	194
35	200

Список рекомендованої літератури

1. Авраменко О. М., Коваленко Л. Т. Українська мова та література. Збірник

тестових завдань. Київ : Грамота, 2008. 212 с.

2. Волощак М. Неправильно — правильно. Довідник з українського слововживання. Київ: Видавничий центр «Просвіта», 2003. 160 с.

3. Гриценко Т.В. Українська мова та культура мовлення. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 536 с.

4. Гуйванюк Н.В. та ін. Українська мова. Схеми, таблиці, тести: навч. посіб. Львів : Світ, 2005. 304 с.

5. Плющ М. А., Грипас Н. Я. Українська мова. Довідник. Київ : Освіта, 2002. 255 с.

6. Українська мова. Тести. 5–12 класи: посібник / За ред. Н. В. Гуйванюк. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 376 с.

7. Український правопис / АН України, Ін-т українознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. Київ, 2004. 240 с.

8. Фурдуй М. І. Українська мова. Практикум з правопису: навч. посібник. Київ : Либідь, 2004. 272 с.

9. Ющук І. П. Практикум з правопису української мови. Київ. : Освіта, 2002. 288 с.

Мережеві джерела

1. *Ізборник*. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: <http://litopys.org.ua>

2. *Український центр оцінювання якості освіти*. URL: <https://testportal.gov.ua/zno-dpa-2/>

3. *Тренажер з правопису української мови*. Пізнавайте, вчіться, розвивайтесь! URL: <https://webpen.com.ua>

4. *Чтиво*. Електронна бібліотека. URL: <https://chtyvo.org.ua>

Голова предметної екзменаційної комісії

_____ Руслан СЕРДЕГА

Програму затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол № 6 від 13 травня 2022 р.

Відповідальний секретар приймальної комісії

- _____ Сергій ЄЛЬЦОВ